

Forslag til endret innstilling

Rådmannen foreslår at bystyret forelegges følgende innstilling:

1 Skattevedtak 2018

- 1.1 For inntekts- og formuesskatt skal høyeste tillatte skattesats legges til grunn.
- 1.2 Eiendomsskatt utskrives med kroner 6,05 for hver kroner 1 000 av takstverdien på eiendommer. Alle godkjente boligenheter for eiendomsskatt gis et bunnfradrag på kroner 500 000.

2 Budsjettvedtak 2018

- 2.1 Rådmannens forslag til driftsbudsjett for bykassen vedtas slik det går fram av det spesifiserte driftsbudsjettet, jamfør kapittel 27 i budsjettforslaget 20. september, justert for de endringene som framgår av tabellene 5, 6 og 7 i tilleggsinnstillingen.
- 2.2 Forslag til bevilgninger som benyttes til kjøp fra/overføringer til private, interkommunale selskap og foretak vedtas slik det framgår av kapittel 6 i tilleggsinnstillingen.
- 2.3 Rådmannens forslag til investeringer og finansieringen av investeringene vedtas slik det går fram av det spesifiserte investeringsbudsjettet, jamfør tabell 9, 10 og 11 i tilleggsinnstillingen.
- 2.4 Gebyrer, avgifter, kontingenter og egenbetalinger vedtas slik det framgår av kapittel 5 i tilleggsinnstillingen.
- 2.5 Bystyret vedtar å ta opp følgende lån i 2018:
 - 2.4.1 Lån til investeringer på inntil 1 954 millioner kroner
 - 2.4.2 Lån til startlånsordningen på inntil 250 millioner kroner
 - 2.4.3 Lån for videreutlån til Trondheim Parkering KF på inntil 13,25 millioner kroner.
- 2.6 Rådmannen gis fullmakt til å avtale nærmere lånetidspunkt og lånevilkår, og til å inngå de nødvendige låneavtaler for kommunens innlån og utlån. Rådmannen gis videre fullmakt til å gjennomføre refinansiering av lån.
- 2.7 Bystyret gir rådmannen fullmakt til å ta opp likviditetslån på inntil 500 millioner kroner i 2018, dersom drifts- eller finansieringsmessige forhold skulle gjøre det nødvendig.

3 Handlings- og økonomiplanen 2018-2021

- 3.1 Bystyret vedtar rådmannens forslag til periodemål.
- 3.2 Bystyret vedtar rådmannens forslag til økonomiske rammer.

Rådmannen i Trondheim, 26. oktober 2017

Morten Wolden

Olaf Løberg

1. Innledning

Rådmannen la 20. september fram forslag til [handlings- og økonomiplan 2018-2021, budsjett 2018](#). Rådmannens forslag var basert på signaler regjeringen kom med i kommuneproposisjonen 2018 og vurderinger av utviklingen lokalt. Regjeringen la 12. oktober fram forslag til statsbudsjett for 2018 (Prop 1 S (2017-2018)). Regjeringens forslag fører til noen avvik fra forutsetningene rådmannen la til grunn for sitt forslag, blant annet anslaget på lønns- og prisvekst. Rådmannen legger derfor fram en tilleggsinnstilling, hvor konsekvensene av regjeringens forslag til statsbudsjett er innarbeidet.

I tilleggsinnstillingen er det, i tillegg til effekter av statsbudsjettet, også tatt hensyn til annen informasjon vi har fått etter 20. september. Dette gjelder bl.a. nye prognoser på befolkningsvekst, konsekvenser av ny rammeavtale på forsikring, nytt anslag på utviklingen i kommunens lønns- og pensjonskostnader, vedtak i fellesnemnda 26. september om Klæbu helse- og velferdssenter ([sak 18/17](#)) og budsjettfremlegget for Klæbu kommune. I tilleggsinnstillingen foreslås også noen endringer i forslaget til investeringer. Endringene har i hovedsak sammenheng med rådmannens forslag til vedtak i tredje økonomirapport for 2017 ([sak 150/17](#)) og politisk behandlede enkeltsaker.

Dette dokumentet er inndelt i syv kapitler. Endringene i kapittel 5 og 6 har sammenheng med endret anslag på lønns- og prisvekst i statsbudsjettet.

- Kapittel 1: Innledning
- Kapittel 2: Regjeringens forslag til statsbudsjett 2018
- Kapittel 3: Endringer i driftsbudsjettet
- Kapittel 4: Endringer i investeringsbudsjettet.
- Kapittel 5: Endringer i gebyrer og brukerbetaling
- Kapittel 6: Kjøp fra andre, overføringer og tilskudd
- Kapittel 7: Korreksjoner og presiseringer

Denne tilleggsinnstillingen, sammen med dokumentet som ble lagt fram 20. september, utgjør i sum rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2018-2021, budsjett 2018. Forslaget til innstilling i denne saken er dekkende for begge dokumentene. Dersom budsjettforliket på stortinget fører til endringer i kommuneopplegget, vil rådmannen orientere om dette så raskt det er mulig.

Hovedpunktene i rådmannens tilleggsinnstilling er oppsummert under.

Hovedpunkter

Statsbudsjettet

Regjeringens forslag til kommuneopplegg er i hovedsak som varslet i kommuneproposisjonen, og er i det vesentlige som forutsatt i rådmannens budsjettframlegg av 20. september. Forslaget gir en økning i Trondheim kommunes økonomiske handlingsrom som i 2018 kun er tre millioner kroner høyere enn anslått i rådmannens forslag 20. september. Ut i perioden reduseres handlingsrommet noe som følge av regjeringens forslag om å avvike eiendomsskatt på produksjonsutstyr og installasjoner.

Andre endringer

I tilleggsinnstillingen er det i tillegg til effekter av statsbudsjettet, også tatt hensyn til annen informasjon vi har fått etter 20. september. Dette er endringer som samlet gir 13 millioner kroner i merutgifter i 2018, økende til 17 millioner kroner i 2021.

Forslag til saldering

Regjeringens forslag til statsbudsjett og andre endringer som rådmannen foreslår gir kommunen et redusert handlingsrom på ni millioner kroner i 2018, økende til 32 millioner kroner i 2021.

I rådmannens forslag 20. september var det satt av en reserve på 20 millioner kroner for å håndtere usikkerhet knyttet til statsbudsjettet og andre usikre forhold. Rådmannen foreslår at deler av denne reserven disponeres for å få balanse i budsjett og økonomiplanen. I tillegg foreslår rådmannen at vi foreløpig legger til grunn at redusert eiendomsskatt på produksjonsutstyr og installasjoner motsvares av økt eiendomsskatt fra bolig.

Endringer i investeringsbudsjettet

Tredje økonomirapport viser at investeringene vil bli lavere enn budsjettet i 2017. Som en følge av dette foreslår rådmannen å øke investeringene i 2018 med 469 millioner kroner, slik at det i 2018 er budsjett for investeringer som var vedtatt brukt i 2017. Rådmannen foreslår å øke rammen til mindre investeringer til skole med 20 millioner kroner, til totalt 50 millioner kroner hvert år i planperioden. Rådmannen foreslår videre å innarbeide 3 millioner kroner i 2018, 17 millioner kroner i 2019 og 17 millioner kroner i 2020 som følge av vedtak i [formannskapet sak 0264/17](#) for å øke elevkapasiteten på Ranheim skole.

Økonomiske målsettinger og handlingsregel

Endringene i tilleggsinnstillingen gir om lag samme gjeldsgrad i økonomiplanperioden som anslått i rådmannens forslag 20. september. Renteutgiften og ordinære avdragsutgifter reduseres som følge av lavere rentenivå og lavere lånevolum ved inngangen til 2018. Dette motsvares i sin helhet av en tilsvarende økning i ekstraordinære avdrag. Avsetningene til

disposisjonsfond øker i starten av planperioden, men reduseres tilsvarende i 2021, slik at det i sum ikke er endring.

Netto driftsresultat er tilnærmet uendret sammenlignet med rådmannens opprinnelige forslag. Det korrigerte netto driftsresultat påvirkes imidlertid av økte anslag for reguleringspremie (pensjon) i 2018. Økte reguleringspremier til pensjon øker kommunens premieavvik med om lag 114 millioner kroner, sammenlignet med rådmannens opprinnelig budsjettforslag. Korrigert netto driftsresultat justeres for premieavvik, og dermed reduseres korrigert netto driftsresultat fra 2,46 prosent til 1,75 prosent i 2018.

2. Regjeringens forslag til statsbudsjett 2018

Økt skatteanslag 2017

I revidert nasjonalbudsjett 2017 (RNB) ble primærkommunene anslått å få en vekst i skatteinntektene på 1 prosent i år. Veksten hittil i år ligger, både for Trondheim og landet, godt over anslaget i RNB. Ny informasjon om skatteinntekten gjør også at regjeringen i statsbudsjettet oppjusterer skatteanslaget for primærkommunene med 3,4 milliarder kroner, sammenlignet med anslaget i RNB. Oppjusteringen er i samsvar med opplysninger rådmannen baserte forslaget til budsjett 2018 på (jf nærmere omtale i kapittel 4.7 i rådmannens forslag av 20. september).

Kommuneopplegget 2018

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet en vekst i kommunesektorens samlede inntekter på 4,6 milliarder kroner i 2018. Regjeringen foreslår en vekst i kommunesektorens frie inntekter på 3,8 milliarder kroner. Av dette foreslås 3,6 milliarder kroner til primærkommunene. Veksten er da regnet fra regjeringens anslag på kommunenes inntekter i revidert nasjonalbudsjett. Veksten er på linje med det som var lagt til grunn for rådmannens forslag til budsjett. Regjeringen begrunner en del av veksten i de frie inntektene med satsing på rusfeltet, tidlig innsats i skole og barnehage og forebyggende tiltak for barn og familier. Dette er uendret fra kommuneproposisjonen.

Øremerkede tilskudd økes med 0,5 milliarder kroner. De største endringene er:

- Tilskudd til ressurskrevende tjenester øker reelt med om lag 0,2 milliarder kroner. Dette skyldes økning i antall brukere. Økt tilskudd på grunn av økning i antall brukere var hensyntatt i rådmannens forslag 20. september. Ordningen svekkes ved at innslagspunktet øker med 50 000 kroner utover anslått lønnsvekst. Trondheim kommune taper ti millioner kroner på hevingen av innslagspunktet.
- Investeringsstilskudd til heldøgns omsorgsplasser øker med 0,5 milliarder kroner.

- Tilskudd innen samferdsel 0,2 milliarder kroner (bl.a. kollektivtransport).
- Reduksjon i distrikts- og regionalpolitisk begrunnede tilskudd.

Andre større saker i statsbudsjettet med relevans for Trondheim kommune

Ny bemanningsnorm og pedagognorm i barnehager

Regjeringen tar sikte på å innføre en ny bemanningsnorm og pedagognorm i barnehager gjeldende fra 1.8.2018 i tråd med forslaget som nylig var på høring. Rådmannen anslår at dette gir Trondheim kommune en merutgift på 40 millioner kroner i 2018, økende til 112 millioner kroner i 2021 (jf omtale i kapittel 4 i rådmannens budsjettforslag).

Regjeringen har tidligere uttalt at de anser bemanningsnormen som allerede finansiert fordi de kommunale barnehagene allerede i gjennomsnitt oppfyller kravet som innføres. Forslaget om skjerping av pedagognormen anses fra statens side finansiert gjennom midlene som ble tildelt i statsbudsjettet 2017 og helårsvirkningen i 2018 (totalt omlag 16 millioner kroner for Trondheim kommune).

KS og Trondheims egne beregninger tyder på at lovforslaget er betydelig underfinansiert. [KS mener at forslaget er underfinansiert med omlag 1 milliard kroner](#). Regjeringen har ikke økt kompensasjonen i forslaget til statsbudsjett 2018.

Investeringsstilskudd til sykehjem og heldøgns omsorg

Bevilgningsforslaget innebærer en tilsagnsramme på om lag 3 050 millioner kroner. Rammen gir om lag 1800 heldøgns omsorgsplasser. Dette gir rom for 1 300 færre plasser enn i 2017, da rammen ble økt betydelig i RNB. Reduksjonen vil gjøre det vanskeligere å få innvilget tilskudd til rehabilitering i 2018, enn det har vært i 2017. Rådmannen antar at dette ikke vil få konsekvenser for hvor mye kommunen får i tilskudd for Risvollan HVS ettersom planen er å søke i 2017. Det jobbes også med å klargjøre en søknad om investeringstilskudd for det nye helse- og velferdssenteret i Klæbu i 2017. I hvilken grad endringen vil få betydning for tilskudd på Nidarvoll helsehus er for tidlig å si noe om.

Eiendomsskatt

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet å endre lov om eiendomsskatt på to punkter:

- Redusere satsen ved førstegangsutskrivning av eiendomsskatt til én promille, samt redusere maksimal årlig satsøkning, fra to til én promille fra 2019.
- Regjeringen foreslår å fjerne eiendomsskatt på produksjonsutstyr og -installasjoner i verk og bruk. Vannkraft, vindkraft og anlegg som skattlegges under særskattereglene for petroleum omfattes ikke av forslagene. Endringen er foreslått iverksatt fra 2019, og med en overgangsperiode på fem år.

Endringen som gjelder førstegangsutskrivning og økning av promillesats har ikke noen umiddelbar konsekvens for Trondheim kommune. Å avvikle eiendomsskatt på produksjonsutstyr og - installasjoner vil etter en gjennomføringsperiode på fem år isolert sett gi et anslått inntektstap på om lag 30 millioner kroner. Rådmannen viser til at formannskapet behandlet en sak om høring av denne foreslåtte endringen av lov om eiendomsskatt i august 2015 ([sak 187/15](#)). Rådmannen har i tillegginnstillingen forutsatt at redusert eiendomsskatt på produksjonsutstyr og installasjoner motsvares av økt eiendomsskatt på bolig. Rådmannen vil komme tilbake til dette i kommende handlings- og økonomiplaner.

3. Endringer i driftsbudsjettet 2018-2021

Regjeringens forslag til statsbudsjett og annen ny informasjon rådmannen har fått etter 20. september gjør at rådmannen vil foreslå noen forslag til endringer i driftsbudsjettet for perioden 2018-2021. Forslaget til endringer er vist i tabell 1. Endringene er omtalt under tabellen.

Tabell 1. Statsbudsjettet 2018 og andre endringer. Endringer i forhold til rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2018-2021, lagt fram 20. september. Tall i millioner kroner.

	2018	2019	2020	2021
Statsbudsjettet				
Frie inntekter	-20,0	-20,0	-20,0	-20,0
Nytt anslag på lønns- og prisvekst i statsbudsjettet	17,9	17,9	17,9	17,9
Oppgaveendringer, regelendringer m.m	-11,0	-11,0	-11,0	-11,0
Redusert eiendomsskatt, prod.utstyr og installasjoner		6,0	12,0	18,0
Refusjonsordning ressurskrevende tjenester	10,0	10,0	10,0	10,0
Sum endringer som følge av statsbudsjettet	-3,2	2,8	8,8	14,8
Andre endringer				
Nye befolkningsprognoser	11,4	1,6	-4,1	-4,8
Endret overføring til Klæbu			-6,0	18,0
Drift av Klæbu HVS finansieres delvis av driftsramme til HO			-1,5	-5,5
Reduserte utgifter til forsikring	-11,0	-11,0	-11,0	-11,0
Lønnsoppgjøret 2017 effekt i 2018	12,0	12,0	12,0	12,0
Endret pensjonspremie i SPK	6,5	6,5	6,5	6,5
Endring i sentrale pensjonskostnader	-22,4	-5,1	10,1	31,2

Avsetning disposisjonsfond	16,0	7,0	6,0	-29,0
Sum andre endringer	12,5	11,0	12,0	17,4
Sum statsbudsjett og andre endringer	9,3	13,8	20,8	32,2
Forslag til tiltak for å få balanse				
Bruk av buffer	-9,3	-7,8	-8,8	-14,2
Økt eiendomsskatt bolig		-6,0	-12,0	-18,0
Innsparing				
Sum	0,00	0,00	0,00	0,00

Frie inntekter

Trondheim kommune får en vekst i de frie inntektene som er omlag 20 millioner kroner høyere enn forutsatt i rådmannens forslag av 20. september. Økningen har i hovedsak sammenheng med at den kommunale deflatoren anslås å bli 0,2 prosentpoeng høyere i statsbudsjettet enn hva som ble lagt til grunn i rådmannens budsjettforslag. De økte inntektene motsvares delvis av økt økte kostnader som følger av lønns- og prisvekst, jf avsnitt under.

Endret anslag på lønns- og prisvekst

Rådmannen la i forslaget til budsjett 2018 til grunn at den kommunale deflatoren (anslaget på lønns- og prisvekst) ville bli anslått til 2,4 prosent i statsbudsjettet. I forslaget til statsbudsjett er den kommunale deflatoren anslått til 2,6 prosent. Økt anslag på lønns- og prisvekst gjør at rådmannen foreslår å sette av 12 millioner kroner mer for å dekke delårseffekt av lønnsoppgjør 2018, og seks millioner kroner mer for å kompensere tjenesteområdene for prisvekst.

Oppgaveendringer, regelendringer m.m.

Rammetilskuddet til kommunene justeres hvert år for oppgaveendringer, regelendringer, innlemming av øremerkede tilskudd med mer. Denne typen endringer skal være nøytrale for kommunesektoren samlet, i den forstand at økningen eller reduksjonen i rammetilskuddet skal motsvares av en tilsvarende utgiftsøkning eller utgiftsreduksjon. For den enkelte kommune kan det være avvik mellom endring i rammetilskudd og endring i utgifter. Samlet anslås oppgaveendringer og regelendringer som ikke var hensyntatt i rådmannens budsjettforslag 20. september å gi Trondheim kommune 11 millioner kroner i reduserte utgifter. I anslaget på frie inntekter i tabell 1 er det tatt hensyn til at regelendringen gir en tilsvarende reduksjon i rammetilskuddet i 2018. Tabell 2 gir en oversikt over nye endringer som rådmannen foreslår at driftsrammene til tjenesteområdene korrigeres for. I tillegg til forhold som rammetilskuddet til kommunene er korrigert for har vi i tabellen også tatt med økning i tilskudd til kulturinstitusjoner.

Tabell 2. Oppgaveendringer, regelendringer med mer som rådmannen foreslår at driftsrammene til tjenesteområdene justeres for. Tall i millioner kroner.

	2018	2019	2020	2021
Helsenett, ny finansieringsmodell (helse- og omsorg)	-0,6	-0,6	-0,6	-0,6
Økt barnehagekontingent (110 kr per måned)	-11,4	-11,4	-11,4	-11,4
Ansvar for vigsler overføres til kommunene (bystyresekr)	0,8	0,8	0,8	0,8
Tilskudd kulturinst (endring i kommunal egenandel)	0,2	0,2	0,2	0,2
SUM	-11,0	-11,0	-11,0	-11,0

Helsenett, ny finansieringsmodell

Kommunene betaler en årlig kontingent for å være tilknyttet helsenettet som er en sikker digital arena for alle aktører i helsesektoren. Dette gjøres i dag gjennom månedlige innbetalinger fra den enkelte kommune til Norsk Helsenett SF. For å forenkle og effektivisere betalingen foreslås det i statsbudsjettet å overføre 32,6 millioner kroner, tilsvarende kommunenes samlede kontingent, fra rammetilskuddet til kommunene til kap. 701, post 70 på Helse- og omsorgsdepartementets budsjett i 2018. Trondheim kommune betaler i dag 600 000 til Norsk helsenett. Driftsrammen til helse- og omsorg kan som følge av endring i finansieringsmodell reduseres tilsvarende.

Økt barnehagekontingent

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2018 en reell økning i maksimalprisen for en heltidsplass i barnehage med 110 kroner per måned fra 1. januar 2018. Dette anslås å gi kommunene 301,5 millioner kroner i økte inntekter fra foreldrebetaling, noe som motsvares av en tilsvarende reduksjon i de frie inntektene.¹

Den reelle økningen i maksimalprisen gir en økning i Trondheim kommunes inntekter fra foreldrebetaling på om lag 11 millioner kroner. Netto driftsramme til barnehage foreslås redusert med tilsvarende beløp.

Kommunale vigsler

Ansvar for gjennomføring av borgerlige vigsler overføres fra tingrettene og Oslo byfogdembete til kommunene fra og med 1. januar 2018. Rammetilskuddet til kommunene er økt med tre millioner kroner som følge av endringen. Trondheims andel av økningen utgjør om lag 100 000 kroner.

Formannskapet behandlet sak om endringer i ekteskapsloven 19. september ([sak 215/17](#)). Formannskapet, satt som bystyret, vedtok da blant annet følgende: "Som følge av at kommunen overtar borgerlig vigselsmyndighet fra tingretten fra og med den 01.01.2018

¹ I anslaget på frie inntekter er det tatt hensyn til denne reduksjonen i de frie inntektene.

styrkes bystyresekretariatet med ett årsverk tilsvarende kr 750.000,- fra årsskiftet. Kostnad bes innarbeidet i rådmannens budsjett". Formannskapet vedtok videre at kostnader til ekstra vakthold i rådhuset (anslått til omlag 30.000 kroner) skulle innarbeides i rådmannens forslag til budsjett.

Rådmannen foreslår en økning i rammen til bystyresekretariatet med 780.000 kroner fra og med 2018.

Tilskudd til kulturinstitusjoner

Det er ikke fordelingsnøkkel for tilskudd til Teater Avant Garden (TAG), men formannskapet vedtok i 2015 å følge opp statlige økninger i tilskudd med tilsvarende prosentvis økning i kommunalt tilskudd ([sak 120/15](#)). Staten øker sitt tilskudd til TAG med 2,16 prosent. Rådmannen foreslo i forslaget til budsjett 2018 å videreføre tilskuddet på samme nivå i 2018 som i 2017 (4,594 millioner kroner). Dersom kommunen skal følge opp den statlige økningen må tilskuddet økes med 99 000 kroner.

Tilskuddet til Museene i Sør-Trøndelag foreslås økt med 3,6 millioner kroner, bl.a. en økning på 1 million kroner for å dekke økte driftskostnader i det nye formidlingsbygget ved museets avdeling Kystens Arv i Rissa. Økningen tilsvarer 3 prosent. Dette medfører at tilskuddet til museene i Sør-Trøndelag fra TK ifølge fordelingsnøkkel mellom stat/STFK/TK skal være 7,903 millioner kroner. Det er i forslag til handlings- og økonomiplan 2018-2021 lagt inn 7,801 millioner kroner, dvs behov for 102 000 kroner i økning.

Rådmannen foreslår i samsvar med dette en økning i rammen til tilskudd til kulturinstitusjoner med 0,2 millioner kroner fra og med 2018.

Forhold som ikke er hensyntatt i rådmannens forslag - tilskudd til frivillighetssentraler
I regjeringens forslag til statsbudsjett står dette om tilskudd til frivillighetssentraler:

"De øremerkede midlene til frivilligsentraler ble overført fra Kulturdepartementets budsjett til rammetilskuddet til kommunene i 2017. Midlene er gitt en særskilt fordeling i en overgangsperiode på fire år. Rapportering fra kommunene viser at det er etablert 18 nye frivilligsentraler i 17 kommuner i 2017. Det foreslås å øke bevilgningen med 15 mill. kroner i 2018, inkludert 6,6 mill. kroner til kommuner med nyetablerte frivilligsentraler. Den kommunevise fordelingen av midlene går fram av tabell C-k i Beregningsteknisk dokumentasjon til Prop. 1 S (2017–2018) (Grønt hefte)"

Rådmannen har i forslaget til budsjett 2018 foreslått at tilskuddet til frivillighetssentraler videreføres på samme reelle nivå som i 2017 (7,6 millioner kroner). Dersom frivillighetssentralene skal få en økning som er i samsvar med fordelingen som er synliggjort i Grønt hefte må tilskuddet økes med 0,3 millioner kroner. Dette må i tilfelle finansieres innenfor veksten i de frie inntektene.

Eiendomsskatt

Regjeringen foreslår i statsbudsjettet endringer i eiendomsskatten som på sikt ville kunne gi Trondheim kommune 30 millioner kroner i redusert inntekt fra produksjonsutstyr og installasjoner. Endringen vil innføres fra 2019, og ha en overgangsperiode på fem år. Endringen vil gi isolert sett gi Trondheim kommune en inntektsreduksjon på seks millioner kroner i 2019.

Refusjonsordning ressurskrevende tjenester

Regjeringen foreslår i forslag til statsbudsjett 2018 å øke innslagspunktet for å motta tilskudd til ressurskrevende tjenester til 1,235 millioner kroner. Dette er en økning ut over det som følger av anslått lønnsvekst på 50000 kroner per bruker. Trondheim kommune anslås å få en inntektsreduksjon på 10 millioner kroner som følge av dette.

Andre endringer som har konsekvenser for rådmannens forslag til driftsbudsjett

Nye befolkningsprognoser

Befolkningsvekst og endringer i befolkningssammensetningen ble i rådmannens budsjettforslag av 20. september anslått å gi Trondheim kommune en merutgift på 111 millioner kroner i 2018, økende til 415 millioner kroner i 2021. Demografikostnadene ble beregnet med utgangspunkt i prognose *TR2016M_Trondheim2017*. Denne prognosen ble utarbeidet høsten 2016, men korrigert med ny statistikk utarbeidet i mars 2017.

I månedsskiftet oktober/november vil det offentliggjøres en ny prognose for Trondheim og de andre kommunene i Trondheimsregionen (TR2017M). I den nye prognosen anslås veksten i antall barn 0-5 år å bli noe lavere enn tidligere lagt til grunn. En viktig grunn til dette er at det har blitt født færre barn hittil i 2017 enn anslått i prognosen i mars. Ny kunnskap har også ført til at forventningen om framtidig antall fødte er noe nedjustert. I den nye prognosen anslås veksten i eldre over 90 år å bli høyere enn tidligere lagt til grunn. Endringen har sammenheng med nyere og mer detaljerte statistikk (bl.a om dødelighet). Ny befolkningsprognose får i hovedsak konsekvenser for demografikompensasjonen til barnehage og helse- og omsorg. Rådmannen foreslår derfor å justere driftsrammene for dette. Forslag til endring er vist i tabell 3.

Demografikompensasjonen tjenesteområdene fikk i 2017 er basert på prognoser på veksten i 2017. Ettersom prognosetall ikke treffer 100 prosent på faktisk befolkningsutvikling, justeres kompensasjonen i ettertid ut fra faktisk befolkningsvekst. De nyeste prognosene, som tar hensyn til nyere utvikling og statistikk indikerer at tjenesteområdene har fått 10-15

millioner kroner for lite i kompensasjon i 2017. Veksten i antall innbyggere 80 år og over antas blant annet å bli høyere enn tidligere lagt til grunn. Dersom tjenesteområdene skal få justert kompensasjonen i 2018 må det settes av midler til det. Rådmannen foreslår at det settes av ti millioner kroner for å håndtere dette.

Tabell 3. Forslag til endring i driftsrammer som følge av endret anslag på demografikostnader (foreløpig versjon av TR2017M). Tall i millioner kroner.

	2018	2019	2020	2021
Helse- og omsorg	8,6	14,7	19,4	23,1
Barnehage/sentralt plasserte bevilgninger	-7,2	-23,1	-33,5	-37,9
Justering av kompensasjon gitt i 2017	10	10	10	10
SUM	11,4	1,6	-4,1	-4,8

Økt driftsramme helse- og omsorg - konsekvenser for tiltak

De nye befolkningsprognosene tilsier først og fremst flere eldre over 90 år. Siden mange i denne aldersgruppen mottar institusjonstjenester foreslår rådmannen denne gangen å øke omsorgen i heldøgns tilbud. Tabell 4 viser forslag til tiltak:

Tabell 4. Forslag til bruk av økt demografikompensasjon til helse- og omsorg. Tall i millioner kroner.

	2018	2019	2020	2021
Mauritz Hansens gate 4 oppstart 1/10-2018	2,0			
4 korttidsplasser Nidarvoll	1,0	2,7	2,4	
Heldøgns omsorg		0,4	2,0	2,0
Klæbu HVS, drift av plasser			1,5	5,5
Grunnbemannning HVS og helsehus pga økt pleietyngde	4,0	9,5	9,5	9,5
Raskere iverksetting av tjenester	0,6	0,6	0,6	0,6
Flere hjemmeboende eldre	1,0	1,5	3,5	5,6
Sum tiltak demografi	8,6	14,7	19,4	23,1

Mauritz Hansens gate 4 oppstart 1/10-2018

I løpet av september 2018 står Mauritz Hansens gt.4 (Helsevakta) klar. Rådmannen foreslo 20. september å utsette flyttingen av de sju MRSA plassene samt oppstart av de tre nye plasser fra september til medio desember 2018. Forslaget her innebærer full drift av hele bygget fra og med 1/10-2018.

Fire korttidsplasser Nidarvoll

Flere personer over 90 år medfører økt behov for flere institusjonsplasser. Det er ledige rom på dagens Nidarvoll. Rådmannen foreslår å ta i bruk flere rom til korttidsplasser enten til rehabilitering eller avlastning i løpet av høsten 2018. Valg av type plasser vil skje etter at behovene er nærmere kartlagt. Samtidig foreslås fem langtidsplasser flyttet til Klæbu når det nye sykehjemmet der står ferdig.

Heldøgns omsorg

Det er kapasitet til å etablere flere plasser i omsorgsboliger med heldøgns omsorg. Rådmannen foreslår at det legges inn midler til flere plasser fra og med høsten 2019.

Klæbu Helse- og velferdssenter

Fellesnemdas vedtak innebærer at nye Klæbu helse og velferdssenter skal være i drift i løpet av 2020. Det vil gi den nye kommunen en vekst på 22 plasser. Deler av driftskostnadene som følger av vekst i antall plasser foreslås finansiert av midlene til demografikompensasjon.

Økt grunnbemanning HVS og helsehus

Flere eldre over 90 år uten tilsvarende økt antall plasser vil gi økt press på dagens sykehjemsbemanning. For å kompensere for økt pleietyngde blant pasientene så foreslår rådmannen å øke grunnbemanningen med 9,5 millioner fra og med medio 2018.

Raskere iverksetting av tjenester

For å holde oppe kvaliteten og iverksettelse av vedtakene fra HVK, så ønsker rådmannen å redusere tidligere forslag til kutt på tjenesten.

Flere hjemmeboende eldre

Flere eldre medfører flere hjemmeboende eldre med behov for hjelp.

Klæbu

I rådmannens forslag til budsjett av 20. september var det satt av 10 millioner kroner i 2020 og 15 millioner kroner i 2021 for å håndtere ubalanse i økonomiplanen til Klæbu kommune. Anslaget på udekket merforbruk var basert på det alternativ for utbygging av Klæbu helse- og velferdssenter som lå inne i Klæbus handlings- og økonomiplan for 2017-2020, en investering på 227 millioner kroner. Dette er nærmere omtalt i kapittel 5.2 i rådmannens forslag av 20. september.

Rådmannen i Klæbu legger i dag, 26. oktober, fram forslag til handlings- og økonomiplan 2018-2021. Rådmannen i Klæbu anslår nå at kommunen vil ha et udekket merforbruk på omlag fire millioner kroner i 2020 og 33 millioner kroner i 2021. Endringen i merforbruk har i hovedsak sammenheng med at rådmannen i Klæbu nå har innarbeidet den versjonen av Klæbu helse- og velferdssenter som ble vedtatt i fellesnemnda 26. september ([sak 18/17](#)).

Dersom Klæbu kommune skal få godkjent økonomiplanen må det innarbeides en tilsvarende utgiftspost i Trondheim kommunes økonomiplan.

Sammenlignet med forslaget fra 20. september fører det til at tilskuddet til Klæbu kan reduseres med seks millioner kroner i 2020. I 2021 må tilskuddet økes med 18 millioner kroner, hovedsakelig som en konsekvens av flere sykehjemsplasser ved Klæbu helse- og velferdssenter. Deler av overføringen foreslås dekket av økt demografiskompensasjon til helse- og omsorg, jf omtale i avsnittet over.

Ny rammeavtale om forsikring

Trondheim har de siste årene hatt sine forsikringer i SKFAB der kommunen er medeier. I år ble det bestemt at forsikringene, på grunn av markedssituasjonen, skulle legges ut på anbud. Anbudet ble lagt ut i slutten av august, og endelig leverandør ble valgt i midten av oktober. Vinner av anbudskonkurransen ble KLP skadeforsikring AS, som også har personforsikringene i Trondheim kommune fra tidligere. Ny rammeavtale med KLP Skadeforsikring AS om forsikring av kommunens eiendom, ting og ansvar innføres fra 2018.

Trondheim kommune eier godt og vel en million kvadratmeter eiendom, i tillegg til å leie 250 000 kvadratmeter. Sammen med kirkebyggene i Trondheim tilsvarer forsikringsoppdraget 27 milliarder kroner, i tillegg kommer inventar. Den nye rammeavtalen anslås å gi Trondheim kommune en innsparing på omlag 11 millioner kroner. Forsikringspremie på eiendom og ting reduseres med 14 millioner kroner, mens ansvarsforsikringen øker med anslagsvis tre millioner kroner. Rådmannen foreslår at driftsrammen til eiendomstjenester og sentralt plasserte bevilgninger justeres i samsvar med dette.

Lønnsoppgjøret 2017 - effekt i 2018

Resultater fra lønnsoppgjøret i forhandlingskapittel 3, 4 og 5 indikerer at lønnsoppgjøret 2017 blir dyrere enn hittil lagt til grunn. Det får konsekvenser både for anslaget på kommunens lønnskostnader i 2017 og 2018. Lønnskostnadene i 2018 antas nå å bli 12 millioner kroner dyrere enn lagt til grunn i rådmannens budsjettforslag 20. september.

Endret arbeidsgiverpremie i SPK

Etter at rådmannen ferdigstilte sitt budsjettforslag la Statens pensjonskasse (SPK) fram nytt anslag på arbeidsgiverpremie som medfører økte budsjetterte pensjonskostnader anslått til 6,5 millioner kroner hvert år i perioden 2018-2021. Dette gir økte utgifter for flere områder, men først og fremst skole.

Endret anslag på sentrale pensjonskostnader

Etter at rådmannen ferdigstilte sitt budsjettforslag la Trondheim kommunale pensjonskasse (TKP), Kommunal landspensjonskasse (KLP) og Statens pensjonskasse (SPK) fram oppdaterte anslag for pensjonspremier og kostnader for 2018. Alle tre pensjonskassene oppjusterer anslaget for reguleringspremie betydelig. Dette skyldes en forventning om høyere lønnsvekst. Den økte utgiften gir økt inntektsføring av premieavvik i 2018. Økt reguleringspremie gir imidlertid økte amortiseringskostnader fra og med 2019.

Til tross for at reguleringspremiene øker fra tidligere anslag, blir den regnskapsførte pensjonskostnaden justert noe ned. Dette skyldes at den aktuarberegnete avkastningen på pensjonskassens investeringsportefølje er relativt høy, og på den måten i større grad finansierer pensjonskostnaden.

Samlet gir dette en nedjustering av de sentrale pensjonskostnadene på 22 millioner kroner i 2018 sammenlignet med rådmannens budsjettforslag av 20. september. Utover i perioden øker de sentrale pensjonskostnadene på grunn av en økning i det amortiserte premieavviket som må dekkes inn.

Avsetning disposisjonsfond

For å finansiere økte pensjonspremier utover i budsjettperioden foreslår rådmannen å øke avsetningen til disposisjonsfond i 2018, 2019 og 2020 med til sammen 29 millioner kroner, i forhold til rådmannens opprinnelig forslag. Det budsjetteres med at disse midlene i sin helhet benyttes i 2021.

Samlet effekt av statsbudsjettet og andre endringer

Samlet fører regjeringens forslag til statsbudsjettet og andre endringer omtalt i dette kapitlet til at kommunens handlingsrom reduseres med ni millioner kroner i 2018, økende til 32 millioner kroner i 2021. Det er i hovedsak regjeringens forslag til endringer i eiendomsskatten, økte pensjonskostnader og økte utgifter til Klæbu helse- og velferdssenter som fører til at ubalansen øker utover i perioden.

Forslag til tiltak for å få balanse i budsjett og økonomiplanen

Rådmannen foreslår følgende tiltak for å få budsjett og økonomiplan i balanse:

- I rådmannens budsjettforslag 20. september var det satt av 20 millioner kroner for å håndtere usikkerhet knyttet til statsbudsjettet og andre endringer. Rådmannen foreslår at deler av denne reserven benyttes.

- Rådmannen foreslår som nevnt innledningsvis at vi foreløpig legger til grunn at redusert eiendomsskatt fra produksjonsutstyr og installasjoner motsvares av økt eiendomsskatt fra bolig.

Endringer i hovedoversikter for driftsbudsjettet

Endringene som er beskrevet i dette kapitlet får konsekvenser for driftsrammene til tjenesteområdene, og for finansieringen av dem. I tabellen under vises endringer i hovedoversiktene.

Tabellene 5, 6 og 7 viser endringer sammenliknet med hovedoversiktene i kapittel 27 i rådmannens forslag fra 20. september.

Endringene i netto driftsramme til tjenesteområdene (tabell 7) har i hovedsak sammenheng med endret anslag på lønns- og prisvekst. Andre endringer som er innarbeidet er:

- Oppgaveendringer, regelendringer, økt foreldrebetaling barnehage (jf tabell tabell 2)
- Demografikompensasjon (jf tabell 3)
- Ny rammeavtale forsikring (eiendomstjenester og sentrale områder)
- Endring i pensjonskostnader, overføring til Klæbu, bruk av reserve (sentrale områder)

Tabell 5 Endring hovedoversikt drift. Tall i millioner kroner.

	2018	2019	2020	2021
Brukerbetalinger	-12,7	-12,7	-12,7	-12,7
Andre salgs- og leieinntekter				
Overføringer med krav til motytelse	10,0	10,0	10,0	10,0
Rammetilskudd	13,4	6,8	6,0	5,1
Andre statlige overføringer				
Andre overføringer				
Skatt på inntekt og formue	-33,4	-26,8	-26,0	-25,1
Eiendomsskatt				
Andre direkte og indirekte skatter				
Sum driftsinntekter	-22,7	-22,7	-22,7	-22,7
Lønnsutgifter	28,6	21,2	17,0	16,4
Sosiale utgifter	-7,1	7,8	21,6	42,5
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal tjenesteproduksjon	-8,9	-8,9	-8,9	-8,9
Kjøp av varer og tjenester som erstatter	2,1	2,1	2,1	2,1

kommunal tjenesteproduksjon				
Overføringer	-8,1	-6,6	-15,1	-0,5
Avskrivninger				
Fordelte utgifter				
Sum driftsutgifter	6,7	15,7	16,7	51,7
Brutto driftsresultat	-16,0	-7,0	-6,0	29,0
Renteinntekter, utbytte og eieruttak				
Gevinst på finansielle instrumenter				
Mottatte avdrag på utlån				
Sum eksterne finansinntekter	0	0	0	0
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	-22	-8	-7	-8
Tap på finansielle instrumenter				
Avdrag på lån	22	8	7	8
Utlån				
Sum eksterne finansutgifter	0	0	0	0
Resultat eksterne finanstransaksjoner	0	0	0	0
Motpost avskrivninger				
Netto driftsresultat	-16,0	-7,0	-6,0	29,0
Bruk av tidligere års mindreforbruk				
Bruk av disposisjonsfond				-29
Bruk av bundne fond				
Sum bruk av avsetninger	0	0	0	-29
Overført til investeringsregnskapet				
Dekning av tidligere års merforbruk				
Avsetninger til disposisjonsfond	16,0	7,0	6,0	
Avsetninger til bundne fond				
Sum avsetninger	16	7	6	0
Regnskapsresultat	0	0	0	0

Tabell 6 Endring i skjema 1A - Driftsbudsjettet. Tall i millioner kroner

	2 018	2019	2020	2021
Skatt på inntekt og formue	-33	-27	-26	-25

Ordinært rammetilskudd	13	7	6	5
Skatt på eiendom				
Andre direkte eller indirekte skatter				
Andre generelle statstilskudd	10	10	10	10
Sum frie disponible inntekter	-10	-10	-10	-10
Renteinntekter og utbytte				
Gevinst på finansielle instrumenter				
Renteutgifter provisjoner og andre finansutgifter	-22	-8	-7	-8
Tap på finansielle instrumenter				
Avdrag på lån	22	8	7	8
Netto finansinntekter/-utgifter	0	0	0	0
Dekning av tidl års regnskm merforbruk				
Til bundne avsetninger				
Til ubundne avsetninger	16	7	6	
Bruk av tidl års regnskm mindreforbruk				
Bruk av ubundne avsetninger				-29
Bruk av bundne avsetninger				
Netto avsetninger	16	7	6	-29
Overført til investeringsbudsjettet				
Til fordeling drift	6	-3	-4	-39
Sum fordelt til drift fra skjema 1B	-6	3	4	39
Merforbruk/mindreforbruk	0	0	0	0

Tabell 7 Endring i skjema 1B. Tall i millioner kroner.

	2018	2019	2020	2021
Barnehager	-9,7	-9,7	-9,7	-9,7
Skoler	0,2	0,2	0,2	0,2
Barne- og fam.tjen	2,5	2,5	2,5	2,5
Kvalifisering og velferd	1,3	1,3	1,3	1,3
Psykisk helse og rus	0,8	0,8	0,8	0,8
Bo- og aktivitetstilbud	0,3	0,3	0,3	0,3
Helse- og omsorgstjenester	11,4	17,5	22,2	25,9

Kultur og kirke	0,9	0,9	0,9	0,9
Idrett og friluftsliv	0,2	0,2	0,2	0,2
Næring og samfunn	0,0	0,0	0,0	0,0
Plan- og bygningstjenester	0,0	0,0	0,0	0,0
Miljø og landbruk- og laboratorietjenester	0,0	0,0	0,0	0,0
Tekniske tjenester	0,8	0,8	0,8	0,8
Eiendomstjenester	-13,4	-13,4	-13,4	-13,4
Bystyresekretariatet, folkevalgte, kontrollkomiteen og revisjonen	0,8	0,8	0,8	0,8
Rådmannen og strategisk ledelse	0,6	0,6	0,6	0,6
Interne tjenester og arbeidsgiverområdet	0,0	0,0	0,0	0,0
Sentrale områder	-2,7	0,2	-3,5	27,8
Sum fordelt til drift	-6,0	3,0	4,0	39,0

Forslag til endring i investeringer 2018-2021

Tredje økonomirapport ([sak 0150/17](#)), som behandles i bystyret 26. oktober og investeringssaker behandlet etter rådmannens forslag gjør at rådmannen velger å foreslå endringer i investeringsbudsjett for 2018. Rådmannen legger til grunn at forslagene til endring blir vedtatt.

Følgende enkeltsaker er behandlet politisk;

- Utvidelse på Ranheim skole, [formannskapet sak 0264/17](#)
- Sykkelparkering rådhuset [bystyresak 0002/17](#)
- [Tredje økonomirapport 2017](#) - behov for rebevilgning i 2018 av investeringer vedtatt i 2017

Rådmannen foreslår i tillegg som oppfølging av bystyrets behandling av [skolebehovsplanen](#) (sak 116/17) å øke mindre investeringer på skole:

- Forslag; økning på 20 millioner kroner hvert år, totalt 80 millioner kroner i planperioden

Tabell 8 Endring i investering og finansiering. Tall i millioner kroner.

Investeringer	2018
Okstad skole	7,4
Ranheim skole*	3
Mindre investeringer*	20
Sum skole	30,4

Belysning Marinen og Festningen	4,5
TMV- odden	3,8
Sum byrom, parker og grønntanlegg	8,3
Anskaffelse av digitalt FDVU-system	1
Sykkelparkering rådhuset	0,5
Sum eiendomsinvesteringer	1,5
Tiller Øst III	11,4
Heggstad søndre	6
Killingdalområdet - miljøovervåkning og sikringstiltak	4,1
Sum ubebygd bolig og næringsareal	21,5
Kjøp av areal	247
Sum tomtekjøp til formålsbygg	247
Leangen bydelshall	32,0
Husebybadet rehab	2,5
Lade idrettspark, utendørs tennisbaner	4,9
Vannskihopp	0,5
Sum idrettsanlegg og friluftsliv	39,9
Mauritz Hansens gate	40
Risvollan HVS	42,7
Trondheimsporten/Falkenborgvegen	26,8
Ombygninger	5,0
Sum helse og velferd	114,5
Lillerydningen	10,0
Svenskjordet	4,7
Ivar Reitens veg	9,5
Johan Falkbergets veg	5,3
Sum bolig	29,5
Sum økning i investeringer	492,6
Finansiering	2018
Salgsinntekt tomt til formålsbygg	34,6
Tilskudd TMV Odden	17
Bruk av lån	441,0
Sum finansiering	492,6
Sum balanse	0

*Ranheim skole: 3 millioner kroner i 2018, 17 millioner kroner i 2019 og 17 millioner kroner i 2020.

*Mindre investeringer skole: økning med 20 millioner kroner i 2018, 2019, 2020 og 2021.

Samlet sett forskyves og økes investeringer for 492,6 millioner kroner fra 2017 til 2018. Dette beløpet må (re)bevilges i 2018. Samtidig er det en forskyvning fra 2017 til 2018 på salgsinntekt fra tomt på 34,6 millioner kroner og innbetalt investeringstilskudd til TMV Odden på 17 millioner kroner. Dette øker rådmannens forslag for bruk av lån fra 1 590

millioner kroner til 1 954 millioner kroner i 2018. Effekten av forskyvningene er at bruk av lån reduseres i 2017 og øker i 2018. I [tredje økonomirapport for 2017](#) er årsak til forskyvninger beskrevet.

Ranheim skole

Formannskapet ba rådmannen i [sak 264/17 Elevkapasiteten ved Ranheim skole - føringer for videre planlegging](#) om å gå videre med planlegging av et permanent tilbygg for å øke kapasiteten ved Ranheim skole. Rådmannen ble i vedtaket bedt om å innarbeide estimert total prosjektkostnad på 37 millioner kroner i tilleggsnotat til forslag til handlings- og økonomiplan 2018-2021, budsjett 2018. I tråd med formannskapets vedtak foreslår rådmannen å innarbeide 3 millioner kroner i 2018, 17 millioner kroner i 2019 og 17 millioner kroner i 2020.

Mindre investeringer skole

Bystyret vedtok følgende i [sak 116/17 Skolebehovsplan Trondheimsskolen 2020-2035](#) "det skal ikke gis rammetillatelse til utbygging av nye og eksisterende boligfelt med mindre det er dokumentert tilstrekkelig skolekapasitet". I flere skolekretser får utbyggere dermed ikke byggetillatelse. Rådmannen foreslår derfor å øke rammen til mindre investeringer med 20 millioner kroner, til totalt 50 millioner kroner hvert år i planperioden. Midlene foreslås benyttet til å øke kapasiteten ved skoler der det ikke kan dokumenteres tilstrekkelig kapasitet.

I 2017 gjennomføres det 40 tiltak ved om lag 35 skoler og følgende tiltak prioriteres:

1. Tilpasning av skolelokaler for elever med funksjonsnedsettelse
2. Inventar og bygningsmessige endringer for å håndtere elevtallsvekst
3. Investeringer i forbindelse med skolenes fire-årige hovedvedlikehold, der investeringen øker anleggets funksjonalitet

Låneopptak

Som følge av de foreslåtte endringene i investeringer beskrevet over, reduseres bruk av lån i 2017 med 684 millioner kroner og økes i 2018 med 364 millioner kroner. Rådmannens forslag til låneopptak i 2018 endres derfor fra 1 590 millioner kroner til 1 954 millioner kroner.

De bykassefinansierte lånene reduseres med 402 millioner kroner i 2017 og øker med 390 millioner kroner i planperioden. Dette gir om lag samme gjeldsgrad i planperioden som i rådmannens opprinnelige forslag.

Kapitalutgifter

Renteutgiftene og ordinære avdragsutgifter reduseres i 2018 som følge av utsatt låneopptak fra 2017 til 2018. 21. september la Norges Bank fram nye renteprognoser som tilsier et lavere rentenivå enn det rådmannen la til grunn i sitt budsjettforslag. Samlet sett gir dette

lavere renteutgifter og lavere ordinære avdragsutgifter. I tråd med handlingsregelen for kapitalutgifter foreslår rådmannen å øke de ekstraordinære avdragene tilsvarende reduksjonen i renter og ordinære avdrag, slik at kapitalutgiftene holdes uendret i perioden 2018-2021. Samlede ekstraordinære avdrag økes i planperioden fra 790 millioner kroner til 870 millioner kroner.

Nye hovedoversikter for investering

Tabell 9 Oversikt over investeringer og finansiering i 2018-2021. Tall i millioner kroner.

Områder	2018	2019	2020	2021	Sum 2018 - 2021
Barnehage	55	105	80	12	252
Skole	266	299	426	493	1 483
Barne og familietjenesten	6	6	11	26	49
Helse og velferd	563	358	240	369	1 529
Bolig	168	249	161	172	749
Idrett	268	322	384	123	1 098
Kultur og kunst	21	15	14	15	65
Kirker og kirkegårder	125	114	84	80	403
IT	114	83	69	67	333
Formålstomt	415	188	250	203	1 056
Bolig- og næringsareal	292	275	225	256	1 048
Eiendomsinvesteringer	42	40	40	40	162
Veg	53	51	28	27	159
Vann	158	185	184	197	725
Avløp	264	282	298	247	1 091
Avfall	2	2	2	2	8
Byrom, parker og grøntanlegg	167	93	114	14	387
Utstyr og maskiner	6	6	6	6	23
Miljøpakken	13	13	13	13	50
Bygg til nytt ettersorteringsanlegg	43	155	43	0	240
Trondheim bydrift - nytt bygg	5			50	55
Trondheim Stasjonssenter - Parkeringskjeller	20				20
Sum investeringer	3 063	2 840	2 671	2 411	10 984
Bruk av lån-bykassefinansierte	-1 281	-1 214	-743	-936	-4 174
Bruk av lån-eksternfinansierte	-661	-886	-709	-657	-2 913

Salg av anleggsmidler	-180	-105	-313	-145	-743
Tilskudd	-204	-105	-403	-192	-903
Overføringer fra driftsregnskapet	-54	-53	-51	-68	-226
Sum finansiering	-3 063	-2 840	-2 671	-2 411	-10 984
Udekket/udisponert	0	0	0	0	0

Det gis en oversikt over investeringsutgiftene og finansiering for hvert investeringsområde og på prosjektnivå. Oversikten finner du ved å klikke på denne [nettsiden](#) eller ved å laste ned som [pdf-fil](#).

Tabell 10 Økonomisk oversikt – investering, beløp i millioner kroner

	Regnskap 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Øk plan 2019	Øk plan 2020	Øk plan 2021
Salg av driftsmidler og fast eiendom	-226	-217	-180	-105	-313	-145
Andre salgsinntekter	-57	0	0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse	-344	-202	-287	-172	-136	-135
Kompensasjon merverdiavgift	-212	-282	-385	-305	-317	-278
Statlige overføringer	-32	-439	-204	-105	-403	-192
Sum inntekter	-871	-1 139	-1 056	-686	-1 168	-750
Lønnsutgifter	75	0	0	0	0	0
Sosiale utgifter	9	0	0	0	0	0
Kjøp av varer og tj som inngår i kom tj prod	1 475	2 137	3 063	2 840	2 671	2 411
Kjøp av varer og tj som erstatter kom tj prod	0	0	0	0	0	0
Overføringer	335	0	0	0	0	0
Renteutg, provisjoner og andre finansutgifter	21	0	0	0	0	0
Fordelte utgifter	0	0	0	0	0	0
Sum utgifter	1 914	2 137	3 063	2 840	2 671	2 411
Avdragsutgifter	317	68	72	72	72	72
Utlån	330	338	263	264	264	257
Kjøp av aksjer og andeler	148	33	33	33	33	33
Avsetning til ubundne investeringsfond	153	163	167	167	167	167
Avsetninger til bundne fond	8	0	0	0	0	0
Sum finansieringstransaksjoner	956	601	536	536	536	528

Finansieringsbehov	2 000	1 598	2 543	2 689	2 038	2 190
Bruk av lån	-917	-1 240	-2 216	-2 365	-1 716	-1 850
Mottatte avdrag på utlån	0	-68	-72	-72	-72	-72
Salg av aksjer og andeler	-225	0	0	0	0	0
Bruk av tidligere års overskudd	-382	-10	0	0	0	0
Overføringer fra driftsregnskapet	0	-282	-254	-253	-251	-268
Bruk av ubundne investeringsfond	-323	0	0	0	0	0
Bruk av bundne fond	-153	0	0	0	0	0
Sum finansiering	-2 000	-1 598	-2 542	-2 689	-2 038	-2 190
Udekket/udisponert	0	0	0	0	0	0

Tabell 11 Budsjettskjema 2A – investering, beløp i millioner kroner

	Regnskap 2016	Budsjet t 2017	Budsjett 2018	Øk plan 2019	Øk plan 2020	Øk plan 2021
Investeringer i anleggsmidler	1 914	2 875	3 063	2 840	2 671	2 411
Utlån og forskutteringer	330	338	263	264	264	257
Kjøp av aksjer og andeler	148	33	33	33	33	33
Avdrag på lån	317	68	72	72	72	72
Avsetninger	161	163	167	167	167	167
Årets finansieringsbehov	2 871	3 475	3 599	3 376	3 206	2 939
Bruk av lånemidler	-917	-1 924	-2 216	-2 365	-1 716	-1 850
Inntekter fra salg av anleggsmidler	-226	-252	-180	-105	-313	-145
Tilskudd til investeringer	-33	-428	-204	-105	-403	-192
Kompensasjon for merverdiavgift	-212	-282	-385	-305	-317	-278
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	-569	-299	-359	-244	-208	-207
Andre inntekter	-57	0	0	0	0	0
Sum ekstern finansiering	-2 013	-3 184	-3 344	-3 123	-2 956	-2 672
Overført fra driftsregnskapet	-382	-282	-254	-253	-251	-268
Bruk av tidligere års udisponert	-	-10	0	0	0	0
Bruk av avsetninger	-476	0	0	0	0	0
Sum finansiering	-2 871	-3 475	-3 598	-3 376	-3 206	-2 940
Udekket/udisponert	0	0	0	0	0	0

5. Gebyrer, avgifter og brukerbetalinger

Rådmannen fremmet i [kapittel 6 i rådmannens budsjettforslag](#) forslag til endringer i gebyrer, avgifter og egenbetalinger. En av forutsetningene som lå til grunn for forslaget, var en forventning om en kommunal deflator på 2,4 prosent i 2018. Regjeringens forslag til statsbudsjett fører til noen avvik fra forutsetningene rådmannen la til grunn for sitt forslag. I statsbudsjettet er den kommunale deflatoren anslått til 2,6 prosent. Regjeringen har videre foreslått en reell økning i maksimalprisen for foreldrebetaling i barnehage på 110 kroner per måned. Regjeringen har videre foreslått maksimalsatser for korttidsopphold i institusjon og dagsenteropphold i statsbudsjettet. Rådmannen fremmer derfor i dette kapitlet et nytt forslag til endring i gebyrer, avgifter og brukerbetalinger.

5.1 Byutvikling

Tabellene under viser rådmannens forslag til endringer i gebyrer og avgifter innenfor byutviklingsområdet.

Tabell 11 Oversikt over foreslått endring i gebyrer for 2018

	Gjennomsnittlig endring fra 2017 i prosent	
	Nominell endring	Reell endring
Avløpsgebyr	9,6	7,0
Tilknytningsgebyr avløp	2,6	0,0
Vanngebyr	4,3	1,7
Tilknytningsgebyr vann	2,6	0,0
Renovasjonsgebyr	9,4	6,8
Slamgebyr	0,0	-2,6
Tilsynsgebyr slam	0,0	-2,6
Feiegebyr	4,6	2,0
Gebyr for terrenginngrep i forurenset grunn	2,6	0,0
Gebyr for tilsyn og service av fyrkjeler	2,6	0,0
Byggesaksgebyr	10	7,4
Oppmålingsgebyr	0	-2,6
Plangebyr	7	4,4

Tabell 12 Oversikt over foreslått endring i avgifter for 2018

	Gjennomsnittlig endring fra 2017 i prosent	
	Nominell endring	Reell endring
Kart- og plantjenester	2,6	0,0
Leie av offentlig grunn	2,6	0,0

Tabell 13 Oversikt foreslått nivå piggdekkgebyr sesongen 2017/2018. Pris i kroner

Type oblat	Pris
Dagsoblat	35
Månedsoflat	450
Sesongoblat	1 400
Tilleggsgebyr ved manglende betaling	750

5.2 Oppvekst og utdanning

Tabell 14 viser rådmannens forslag til endringer i kontingent for skolefritidsordning, barnehage og kulturskolen.

Tabell 14 Oversikt over foreslått endring i avgifter for 2018

	Gjennomsnittlig endring fra 2017 i prosent	
	Nominell endring	Reell endring
Skolefritidsordning	2,6	0,0
Barnehage	6,6	4,0
Kulturskolen	2,6	0,0

Barnehage

Maksimalpris for foreldrebetaling i barnehage fastsettes av staten. Regjeringen foreslår at maksimalprisen for en heltidsplass i barnehage økes med 180 kroner per måned fra 2 730 kroner til 2 910 kroner per måned, eller 32 910 kroner per år, fra 1. januar 2018. Dette gir en reell økning på 110 kroner per måned eller 4 prosent. Denne økningen kommer i tillegg til økning på 70 kroner per måned som følge av lønns- og prisvekst på 2,6 prosent.

5.3 Helse og velferd

Tabellen 15 viser rådmannens forslag til endringer i egenbetalinger innenfor helse- og velferd.

Tabell 15 Oversikt over foreslått endring i egenbetalinger i 2018

	Gjennomsnittlig endring fra 2017 i prosent	
	Nominell endring	Reell endring

Praktisk bistand i hjemmet**	2,6	0,0
Matombringing til hjemmeboende	2,6	0,0
Korttidsopphold i institusjon*	3,2	0,6
Dagsenteropphold*	0,0	-2,6
Fysioterapitjenester (kommunale)*	2,6	0,0
Tilleggstjenester	2,6	0,0
Vaksinering	2,6	0,0
Helsefremmende opphold	100,0	97,4

* følger statens maksimalsatser, **følger maksimalsats for de med inntekt under 2G

Statsbudsjettet for 2018 fastsetter maksimalsats for de med inntekter under 2G (kr 205 per måned). Rådmannen foreslår å anvende statlige maksimalsatser.

Statsbudsjettet for 2018 fastsetter også maksimalsatser for korttidsopphold i institusjon og dagsenteropphold. Rådmannen foreslår å anvende maksimalsatsene.

Det har ikke vært egenbetaling på behandling hos kommunal fysioterapeuter tidligere. Rådmannen foreslår at egenbetaling innføres fra og med 2018.

5.4 Kultur og næring

Tabell 16 viser rådmannens forslag til endring i leiepriser for idrettsanlegg i 2018.

Tabell 16 Oversikt over foreslått endring i leiepriser for idrettsanlegg i 2018

	Gjennomsnittlig endring fra 2017 i prosent	
	Nominell endring	Reell endring
Leiepriser for idrettsanlegg	2,6	0,0

Leiepriser for idrettsanlegg

Det foretas en årlig prisjustering av utleiesatsene. Prisjusteringen gjelder leie av idrettsanlegg for arrangement og kommunale tjenester knyttet til disse, samt billettpriser i Husebybadet. Prinsippene for kommunal utleie og prissetting er tidligere fastsatt gjennom bystyrevedtak, [sak 67/10](#), behandlet 17. juni 2010.

Den generelle lønns- og prisveksten har vært, og forventes fortsatt å være moderat, også innenfor dette området. Kommunal deflator på 2,6 prosent legges i utgangspunktet til grunn for en gjennomsnittlig justering av kommunale utleiepriser for idrettsanlegg fra 1.januar 2018. For å oppnå en mer likebehandling av leiepris mellom anleggstypene fotball, idrettshaller og ishaller, foreslår rådmannen en justering utover kommunal deflator i noen

av leieprisene. Gjeldende prinsipp og praksis for fri hall og baneleie i Trondheim kommune står fast. Forslag på utleiepriser for 2018 legges fram som egen sak til bystyret i desember 2017.

6. Kjøp fra andre, overføringer og tilskudd (kapittel 28)

Rådmannen spesifiserte i kapittel 28 i rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan forslag til bevilgninger til:

- Kjøp fra andre (art 370)
- Kjøp fra interkommunale selskap der kommunen selv er deltaker (art 375)
- Kjøp fra foretak som fører særregnskap (art 380)
- Overføringer til andre, for eksempel tilskudd til lag og organisasjoner (art 470)
- Overføring til interkommunale selskap der kommunen selv er deltaker (art 475)
- Overføringer til foretak (art 480)

En av forutsetningene som lå til grunn for forslaget, var en forventning om at den kommunale deflatoren (anslaget på lønns- og prisvekst) ville bli på 2,4 prosent i 2017. I regjeringens forslag til statsbudsjett er den kommunale deflatoren anslått til 2,6 prosent. Dette får konsekvenser for rådmannens forslag til bevilgninger på KOSTRA-artene spesifisert over.

Rådmannen vil samtidig gjøre oppmerksom på at et tilskudd som ved en feil ikke var tatt med i kapittel 28. Dette gjelder overføring til studentsamskipnaden. Tilskuddet er tatt med i oversikten som presenteres under.

Oppvekst og utdanning

Tabell 17 Skole (art 370)

	Beløp 2017	Budsjettert beløp 2018
Rikskonsertene	500	0
Nordenfjeldske kunstindustrimuseum	125	125
Trondheim kunstmuseum	125	125
MOT skole	200	200
Private skoler, kjøp av tjenester	11 616	11 900
Sum art 370	12 566	12 350

Tabell 18 Skole (art 470)

	Beløp 2017	Budsjettert beløp 2018
Voll 4H-gård	1 135	1 160
Sum art 470	1 135	1 160

Tabell 19 Barnehage (art 370)

	Beløp 2017	Budsjettert beløp 2018
Kommunalt tilskudd til private barnehager, inkludert moderasjon	651 796	684 466
Tilskudd til spesialpedagogiske tiltak i private barnehager	32 943	33 800
Tilskudd til tiltak for minoritetsspråklige barn	1 366	1 402
Studentsamskipnaden i Trondheim - studentspesifikke tiltak	529	540
Sum art 370	686 634	720 208

Tabell 20 Barne- og familietjenester (art 330/370)

	Beløp 2017	Budsjettert beløp 2018
Tilsyn elever videregående skole	1 148	1 300
Kirkens Bymisjon	7 703	7 878
Inn på tunet	685	701
Kjøp av tjenester til brukerstyrt personlig assistanse	11 145	11 451
Konfliktråd	995	1 023
Sum art 330/370	21 676	22 352

Tabell 21 Barne- og familietjenester (art 470)

	Beløp 2017	Budsjettert beløp 2018
Kontaktsenteret 22B, Salem	661	676
Barnas Stasjon, Blå Kors	3 036	2 100

Sum art 470	3 697	2 776
--------------------	--------------	--------------

Helse og velferd

Tabell 22 Helse- og velferdstjenester (art 370)

	Beløp 2017	Budsjettert beløp 2018
Kjøp av botiltak og aktivitetstilbud	10 250	11 811
Kjøp av helse- og velferdstjenester, eldre	141 866	145 263
Kjøp av plasser ved Conrad Svendsen Senter	3 550	3 602
Kjøp av helsetjenester	136 319	138 310
Kjøp av tjenester til rus og psykisk helse	42 698	43 582
Kjøp av tjenester til brukerstyrt personlig assistanse	62 765	64 366
Sum art 370	397 448	406 933

Tabell 23 Helse- og velferdstjenester (art 380)

	Beløp 2017	Budsjettert beløp 2018
Stavne arbeid og kompetanse	9 625	9 843
Sum art 380	9 625	9 843

Tabell 28-8 Helse- og velferdstjenester (art 470)

	Beløp 2017	Budsjettert beløp 2018
Frivilligsentraler		
Prosjekt Miljøvert	500	250
Løkkkan Frivilligsentral	693	693
Sjetne Frivilligsentral	671	686
Ila Frivilligsentral	671	686
Ranheim Frivilligsentral	671	686
Byåsen Frivilligsentral	671	686
Strinda Frivilligsentral	686	702
Nardo/Tempe Frivilligsentral (Tordenskjold	671	686
Kattem Frivilligsentral	686	702

Saupstad Frivilligsentral	671	686
Lade/Lademoen Frivilligsentral	671	686
Tegnspråklig Frivilligsentral	671	686
Frivillighetsdagen	160	164
Sum Frivilligsentraler	8 093	7 999
Lag og organisasjoner		
Amathea	161	165
Angstringen	348	356
Batteriet, Kirkens Bymisjon	330	337
Camp Kolstad	161	165
Eldres hus, Hornemannsgården	2 547	2 605
Gateavisa Sorgenfri	400	400
Gatejuristen, Kirkens Bymisjon	244	250
Jushjelpe	139	142
Escala, Gruppebasert mestringstilbud psykisk helse	875	1 500
KIM, avsluttet mai 2017	926	0
Kirkens SOS, Kirkens Bymisjon	697	713
Kompasset, Blå Kors	716	732
Kristent interkulturelt arbeid	772	790
Link, Røde Kors	459	469
Matsentral	100	102
Mental helse, husleie Fjordgata	82	120
Nettverk etter soning, Røde Kors	100	102
Norges handicapforbund	102	104
Omsorgskafeen	230	235
Røde Kors flyktningeguide	362	370
Rådgivningsgruppen	150	153
Selvhjelp til innvandrere	451	461
Senter mot incest	897	713
Studentsamskipnaden, psykososialt arbeid	500	511
Trondheim døveforening	230	235
Trondheim samtalesenter	131	134
Vår Frue åpen kirke	227	232
Vårres	258	264
Kommunalt råd for Funksjonshemmede	200	200

Folkehelsemidler	1 000	1 030
Sum Lag og organisasjoner	13 795	13 590
Helse- og rusforebyggende tiltak etter søknad	565	637
Sum art 470	22 453	22 226

Kultur og næring

Tabell 25 Alle tilskudd til kultur og kirke (art 470)

	Beløp 2017	Budsjettert beløp 2018
Visuelle uttrykk og film		
Trøndelag senter for samtidskunst	615	629
Kunsthall Trondheim	3 100	3 142
Trondheim kunstforening	250	300
Heimdal kunstforening	140	190
Lademoen kunstnerverksteder	850	850
Trondheim elektroniske kunstsenter	230	230
Midt-Norsk filmsenter	1 236	1 236
Cinematket	220	220
Filmmiljøene	100	100
Regionalt filmfond	1 400	1 400
Sum visuelle uttrykk og film	8 141	8 297
Musikk		
Trondheimsolistene	250	300
Trondheim Jazzorkester	903	924
Midtnorsk Jazzsenter	380	380
Ny musikk	290	290
Alpaca ensemble	100	120
Trondheim Sinfonietta	150	170
Trondheim Voices	150	160
Trondheim Barokk	100	120
Dokkhuset	250	250
Tempo	380	390
Trondheim vokalensemble	450	550
Sum musikk	3 403	3 654

Festivaler		
Olavsfestdagene	4 353	4 353
Trondheim Jazzfestival	819	819
Trondheim kammermusikkfestival	818	837
Fargespill - Kammermusikkfestival	500	500
Barokkfest/senter for tidligmusikk	200	220
Trondheim Calling	330	350
Æ Å Trondheim litteraturfestival *		100
Nidaros Bluesfestival	370	370
Meta.Morf	605	625
Trondheim Open *		100
Dokumentarfestivalen	100	100
Pstereo	630	630
Filmfestivalen Kosmorama	1 350	1 350
Minimalen	100	120
Verdensmusikkfestivalen Transform	370	370
ISFIT	340	340
Jødisk kulturfestival	150	160
JubaJuba barnekulturfestival	300	300
Mindre festivaler *	920	720
Sum festivaler	12 255	12 364
Scenekunst		
Teaterhuset Avant Garden – driftstilskudd	4 594	4 693
Dansit	620	620
Cirka Teater	175	250
Sum scenekunst	5 389	5 563
Kulturarv, vitenskap/teknologi		
Vitensenteret	300	300
Nidaros Pilegrimsgård	415	415
Nasjonalt pilegrimssenter	200	200
Sporveismuseet	170	170
Jødisk museum	400	400
Sum kulturarv, vitenskap/teknologi	1 485	1 485
Kultur- og kunstnerisk virksomhet		
Tilskudd til kunst- og kulturtiltak, profesjonelle **	1 653	1 548

Kjøp av tid i Verkstedhallen	300	300
Tilskudd til atelierfelleskap	160	160
Kulturpris	50	50
Kulturstipender	200	200
Bykunstnerstipendet	200	200
Norsk forfattersentrum Midt-Norge **		140
Litteraturhus	1 100	800
Sum kultur og kunstnerisk virksomhet	3 663	3 398
Kulturnæring		
Song:Expo	130	140
Midtnorsk filmfond	300	300
Kulturnæring - utviklingsmidler	500	500
Sum kulturnæring	930	940
Fritidskulturlivet		
Strakstiltak fritidskulturlivet	1 045	1 045
Tilskudd til fritidskulturlivet	1 667	1 667
Frivillighetsmidler kultur	900	500
Trondheim kulturnettverk	285	285
Norsk musikkorpsforbund Tr.lag, arrangementstilskudd	218	218
Tilskudd til aktiviteter for barn og unge ***	1 100	1 060
Tilskudd til helgeaktiviteter/åpen hall for ungdom	1 000	0
Sjiraffen kultursenter ***	100	140
Tilskudd til partipolitiske ungdomsorganisasjoner	100	100
Reisestøtte til semiprofesjonelle sang- og musikkensembler	100	100
Tilskudd til skolekor-, korps og -orkestre	1 300	1 300
Utstyrspott skolekorps	500	300
UKM - Norge	100	100
Sum fritidskulturlivet	8 415	6 815
Andre		
Inkludering av funksjonshemmede i lag og organisasjoner	250	250
Sum andre	250	250
Landsdelsinstitusjoner		
Trondheim Symfoniorkester/Musikkteatret	24 039	24 563
Trøndelag Teater	15 264	15 597
Museene i Sør-Trøndelag	7 643	7 903

Sum knutepunktinstitusjoner/regionale landsdelsinstitusjoner	46 946	48 063
Tilskudd til Kirkelig fellesråd		
Drift kirker og administrasjon	76 454	78 190
Drift av kirkegårder og krematorium	25 892	28 480
Musikkaktiviteter i Domkirken	259	265
Sum tilskudd til Kirkelig fellesråd	102 605	106 935
Tilskudd til tros- og livssynssamfunn		
Tilskudd til tros- og livssynssamfunn	11 278	11 534
Borgerlig konfirmasjon	117	120
Sum tilskudd til tros- og livssynssamfunn	11 395	11 654
Sum kultur	204 877	209 418

Tabell 26 Idrett og friluftsliv (art 470)

	Beløp 2017	Budsjettert beløp 2018
Støtte til aktiviteter barn og unge	1 800	1 820
Støtte til arrangement	1 000	1 100
Støtte til frivillige lag for tiltak i friområder	300	300
Tilskudd til drift av anlegg	4 330	4 386
Tilskudd til Heimdalshallen	2 903	2 969
Tilskudd til Utleirahallen	2 747	2 809
Offentlig bruk av kunstgressbaner	292	300
Samarbeid med idrettslagene – tilsyn haller	2 750	2 750
Granåsen Aktivum	400	400
Youth Cup	100	100
Idrettsrådet i Trondheim	1 100	1 114
Inkluderingsmidler idrett	800	1 300
Trondheimsregionens friluftsråd	855	857
Trondheim sjøbadeforening	40	40
Kommunal egenandel spillemidler	3 900	3 900
Sum idrett og friluftsliv	23 317	24 145

Tabell 27 Næring og samfunn (art 470)

	Beløp 2017	Budsjettert beløp 2018
Europakontoret Brussel	530	530
Nordens beste Studieby	385	385
Visit Trondheim	2 600	2 600
Venture Cup	150	150
Technoport Awards	2 000	2 000
Etablererservice	450	450
Trondheimsregionen	2 000	2 000
Midt-Norge olje og gass	100	100
Smart Green Region	120	120
Støtte arrangement og festivaler	500	500
Sum næring og samfunn	8 835	8 835

Byutvikling

Tabell 28 Byutvikling (art 370)

	Beløp 2017	Budsjettert beløp 2018
Avtale med Trondheim og omegn fiskeadministrasjon	70	70
Avtale med Trondheim renholdsverk AS	171 020	189 820
Interkommunalt utvalg for akuttforurensing	1 325	1 333
Drift av 110-sentralen	10 915	11 538
Avtale med City Management AS	2 453	2 509
Trønderhopp sporlegging tilløp	250	250
Veterinærvakt	1 400	1 400
Norsk landbruksrådgivning	80	80
Diverse Vasslag Byneset	20	20
Parkeringsordningen diverse idrettslag	540	540
Jonsvatnet idrettslag (plukking av søppel rundt Jonsvatnet)	200	200
Diverse borettslag (vinterdrift)	690	690
Sum art 370	188 963	208 450

Tabell 29 Byutvikling (art 375)

	Beløp 2017	Budsjettert beløp 2018
Trøndelag brann og redningstjeneste: Branntjenester	157 516	158 466
Trøndelag brann og redningstjeneste: Feietjenester	12 510	12 490
Trøndelag brann og redningstjeneste: Byggesaksbehandling knyttet til feiing	1 000	1 000
Sum art 375	171 026	171 956

Tabell 30 Byutvikling (art 470/480)

	Beløp 2017	Budsjettert beløp 2018
Tilskudd kollektivtrafikk	14 500	13 300
Tilskudd Urban matdyrking	1 000	1 000
Tilskudd piggdekkrefusjon	2 600	2 600
Tilskudd næringslivsringen	50	50
Tilskudd Skistua (betjening lån)	500	500
Sum art 470/480	18 650	17 450

7. Korreksjoner og presiseringer

Etter at rådmannen la fram forslaget til handlings- og økonomiplan 2018-2021 20. september ser rådmannen at det er behov for å korrigere og presisere teksten på noen steder. Dette er omtalt under.

Moderasjon kulturskolen

I kapittel 6 står det at det i kulturskolen gis søskenmoderasjon på 50 prosent. Rådmannen vil presisere at søskenmoderasjon først gis fra barn nummer tre, jf omtale på [kommunens nettsider](#).

Feil nummerering i kapittel 4 i trykt versjon av budsjettdokumentet

Rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2018-2021, budsjett 2018 ble kun trykt opp i 60 eksemplarer i år. I den trykte versjonen av dokumentet er det feil i nummereringen på overskrifter. Det fører til at det i teksten noen steder er henvist til feil avsnitt. Riktig nummerering er i den elektroniske versjonen av rådmannens budsjettforslag.

Pensjonspremie og arbeidsgiveravgift

I budsjettforslaget 20. september ble det ikke sagt noe om hvilke forutsetninger som ble lagt til grunn for pensjonspremie og arbeidsgiveravgift. Dette er presisert under.

Det er benyttet følgende pensjonspremier (arbeidsgivers andel) ved budsjettering:

- For ansatte innmeldt i Trondheim kommunale pensjonskasse (TKP) benyttes 13 prosent, denne satsen er tilstrekkelig for å dekke store deler av reguleringspremien. Resten av reguleringspremien og kostnader til AFP dekkes av sentral bevilgning.
- For ansatte innmeldt i Kommunal Landspensjonskasse (KLP) benyttes 10,72 prosent, som også dekker AFP kostnader. Dette er en nedgang på 0,19 prosentpoeng i forhold til 2017.
- For ansatte innmeldt i Statens pensjonskasse (SPK) ble det i rådmannens opprinnelige forslag benyttet 10,25 prosent. I tilleggsinnstillingen benyttes 10,76 prosent, jf omtale i kapittel 3 i dette notatet. Dette er en økning på 0,51 prosentpoeng i forhold til 2017.
- For 2018 er pensjonskostnadene anslått på bakgrunn av estimat fra de ulike pensjonskassene. I perioden 2019-2021 legges det til grunn en årlig økning på fem prosent i pensjonskostnader.

Arbeidsgiveravgiften er uendret på 14,1 prosent.

Utbyggingsavtale mellom Trondheim kommune og Trondheim Spektrum AS

I rådmannens forslag til handlings- og økonomiplan 2018-2021, budsjett 2018 i forslaget til investeringsbudsjett i kapittel 20 Tekniske tjenester fremgår omtale av hhv Spektrum/Klostergata kommunal veg (kommunalteknikk vei) og grøntanlegg (kommunalteknikk byrom, parker og grøntanlegg) på egne linjer i forslag til investeringsbudsjett. I den tekstlige beskrivelsen under tabellene kan det forstås slik at utbyggingsavtalen mellom Trondheim kommune og Trondheim Spektrum AS allerede er inngått. Det presiseres at avtalen ikke er inngått på nåværende tidspunkt, men at den er under utarbeidelse.

Ny bemanningsnorm og pedagognorm i barnehager

KS har gjort en beregning av behovet for flere årsverk i hver enkelt kommune som følge av forslaget til ny bemanningsnorm og pedagognorm. KS sin beregning utgjør en merutgift på om lag 60 millioner kroner for Trondheim kommune. Rådmannens beregning på 112 millioner kroner, ligger vel 50 millioner kroner over KS sitt anslag.

Årsaken til differansen er at KS sin beregning tar utgangspunkt i antall barn og årsverk rapportert av hver enkelt barnehage 15.12.2016 i den nasjonale rapporteringsportalen BASIL, mens rådmannens beregning tar utgangspunkt i budsjettmodellen for kommunale barnehager (budsjett 2017). For Trondheim vil kommunens budsjettmodell gi en korrekt

beregning av den økonomiske effekten av forslaget til bemanningsnorm og pedagognorm, mens tall rapportert i BASIL 15.12.2016 vil gi for lave anslag.

Hovedårsakene til at rådmannen har benyttet budsjett 2017 som utgangspunkt for beregningen, og ikke tall rapportert i Basil 15.12.2016 er:

- Forholdet mellom antall barn og ansatte i Basil 15.12.2016 gir en "kunstig" høy bemanningstetthet (6,16 barn per årsverk) akkurat på dette måletidspunktet fordi det normalt er en forsinkelse fra reduksjon i antall barn i de kommunale barnehagene (slik det var høsten 2016) til den faktiske reduksjonen av antall årsverk i barnehagene blir gjennomført. Barnehagenes budsjett gir rom for en bemanningstetthet på 6,36 barn per årsverk.
- Barnehagene har i dag relativt stor frihet til å omprioritere innenfor budsjettet. Ut fra en oppfatning om at dagens budsjettramme for grunnbemanning er knapp, har en del barnehager i noen grad omdisponert midler fra administrasjonsressurs til grunnbemanning. Slik omprioritering er i liten grad mulig i kommunale barnehager etter innføring av avdelingsledelse i løpet av 2017.
- Rådmannen vurderer at dagens presisjonsnivå i barnehagenes rapportering av årsverk i BASIL ikke er tilstrekkelig for å beregne effekten av normer. Rådmannen har derfor innkalt alle kommunale enheter i oktober/november for en gjennomgang av blant annet fordeling av ansatte som arbeider innen flere stillingskategorier, som forberedelse til ny rapportering per 15.12.2017.

Rådmannen konkluderer med at det er ulike forutsetninger som ligger til grunn for KS og rådmannens beregninger. For Trondheim vil kommunens budsjettmodell gi et korrekt utgangspunkt for beregning av den økonomiske effekten av forslaget til bemanningsnorm og pedagognorm.

Bygg til nytt ettersorteringsanlegg (SESAM)

I rådmannens budsjettforslag er det i økonomiplanperioden foreslått bevilget til sammen 288 millioner kroner, hvorav 90,5 millioner kroner i 2018, for å etablere bygningsmassen til nytt ettersorteringsanlegg (SESAM). Som omtalt i rådmannens budsjettforslag, er framdrift og behov for bevilgning til prosjektet usikkert. Etter at budsjettet ble utarbeidet har det kommet fram ny informasjon som tilsier at framdriften sannsynligvis blir en annen enn forutsatt i rådmannens budsjettforslag. Det har blant annet kommet innsigelser i forbindelse med den pågående reguleringsprosessen. Rådmannen ser det derfor i dag som lite trolig at det vil bli brukt 90,5 millioner kroner på prosjektet allerede i 2018. Rådmannen vil i forbindelse med den løpende økonomirapporteringen i 2018 komme tilbake til behov for å redusere bevilgningen til prosjektet i 2018. Rådmannen har på det nåværende tidspunkt ingen informasjon som tilsier at forventet sluttkostnad for byggeprosjektet på 288 millioner bør endres, men som omtalt i budsjettet er anslaget beheftet med usikkerhet.

Kostnadene knyttet til etableringen av bygg til ettersorteringsanlegg er i rådmannens budsjettforslag forutsatt å være en selvfinansierende investering. Endringer i framdrift på prosjektet vil derfor ikke påvirke bykassens kapitalutgifter eller gjeldsnivå.